

1893: aprilisi (=2) szám.

AZ ÁLLATOK ÓRE.

AZ

ORSZÁGOS ÁLLATVÉDELMI EGYESÜLET
KÖZLÖNYE.

SZERKESZTI

Dr. SZALKAY GYULA,

AZ EGYESÜLET IGAZGATÓ-TITKÁRA.

ÁLLAMI FŐREÁLTANODAI RENDES TANÁR, AZ AARAU, BÉCSI, BRÉMAI,
DRESDAI ÉS TURINI ÁLLATVÉDŐ-EGYESÜLETEK TISZTELETBELI TAGJA.

BUDAPEST 1893.

RÓZSA K. ÉS NEJE KÖNYVNYOMDÁJA.

Egyesületi mondanivalók.

Hivatalos helyiség: **Budapest, IV. kerület, kalap-utca 12., I. emelet, 4. ajtó.**

Hivatalos órák naponként délután 4—6-ig tartatnak, amikor a pénztáros felvilágosítást ad, feljelentéseket, tagsági nyilatkozatokat, tagdíjakat stb.-t elfogad.

Az igazgató-titkárral pedig szerdán és szombaton 4—6-ig lehet értekezni.

Az évi-díj beküldésének könnyebbitésére e számhoz vidéki tagtársaink számára postautalványt mellékelünk. Három hónapon túl a tagdíjak az illetők költségére postamegbizással fognak beszedetni.

Kérjük azon tagtársainkat, kik tagsági díjukkal még hátralékban vannak, a tagsági díjat az egyesület hiv. helyiségébe minél előbb beküldeni.

Legfontosabb és legégetőbb szükség fiókegyesületek alakítása, kérve kérjük tagtársainkat, legyenek szivesek ismerőseik körében oda hatni, hogy a humanitásnak minden ágára, tehát az állatvédelemre is terjeszszék ki figyelmüket, hogy minél több fiók alakíttassék.

Alapszabályaink legfontosabb pontjait ime ide iktatjuk:

Kivonat az Állatvédő Országos Egyesület alapszabályaiból.

Czélja.

2. §. a) Az állatokat mindenféle kínzás és zaklatás ellen, a fennálló törvények keretén belül mozgó eszközökkel megvédelmezni; ide értvén a madarak elfogása és fészkeiknek kirablása ellen való megvédelmezését is.

b) Oda törekedni, hogy az országban minél nagyobb számmal létesüljenek ehhez hasonló czélú egyesületek.

4. §. Az egyesület nem a hatóság ellenében, hanem annak támogatására van hivatva. Ennélfogva mindent megtesz arra nézve, hogy jogi személy jellegével felruháztatva közhasznú, és ugy erkölesileg, mint gazdasági tekintetben fontos működését minél hathatóbbá tehesse.

Eszközök.

5. §. a) Jóindulatu felvilágosító közbelépés által, szükség esetén a hatóság közbenjöttével az állatok zaklatásának és kínzásának megakadályozása.

b) Jó példával előljárva az oktatólag és felvilágosítólag való hatás.

c) Az okszerű állatvédelemnek irodalmi úton való terjesztése, kivált az iskolára és serdülő ifjuságra való tekintettel is.

d) Előadások segítségével, melyeket az egyesület ugy a főváros egyes kerületeiben, valamint az ország különböző helyein a létező előítéletek eloszlatása és fiókegyesületek létesítése czéljából kiválóbb szakférfiak által tartat,

AZ ÁLLATOK ÖRE

Megjelenik
január, ápril,
július és
október 1-én.

Előfizetési ár
nem tagok részére
2 frt az egész évre.

Az egyesületi
tagok 1 frtnyi tagdíj
fejében kapják: az
„**Állatok öre**“-t,
az „**Állat-
védők naptárát**“
és a többi kiad-
ványainkat.

Szerkeszti az
Országos Állatvédő-
Egyesület meg-
bízásából

Dr. SZALKAY GYULA
igazgató-titkár.

Hivatalos helyiség:
IV. Kalap-utca 12. szám.

Szerkesztő lakása:
11. Fazekas-tér 8. I. e

Azokért
szólatunk fel, kik
magukért nem
tudnak beszélni.

ÉRTEKEZÉSEK.

Humanizmus a legnemesebb állattal szemben.

Dr. Szalkay Gyula tanártól.

Előadta a magyar orvosok és természetvizsgálók Brassón tartott XXVI. vándorgyűlés társadalmi-nemzetgazdasági szakosztályában.

A házi állatok legszánandóbbja a ló, mely az emberiségnek példátlan béketűréssel a legnagyobb szolgálatokat teszi és melynek köszönetül nagyobb kínokat kell kiállania, mint bármely más állatnak. Addig, míg a ló fiatal és erőteljes, gondoztatik és azon érték szerint, melyet képvisel, kiméltetik, sőt még el is kényeztetik. De minél vénebb lesz, minél kevésbé alkalmas a munkára, minél inkább szorul rá a kiméltésre és gondozásra, annál kevésbé abrakolják, nagyobb és nehezebb munkára szorítják.

Semmiféle állattal sem bánnak oly gyalázatosan, mint a nemes, jó és türelmes lóval. Nézzünk csak egy ily vén, sánta, a rheumától elesigázott és sebekkel borított állatra, a hogy remegve, mélyen lehajtott fejével, bénított lábakkal előttünk áll, hogyan erőlködik nehéz fuvarát tovább vonszolni. A nyomornak mily szánandó képe egy ilyen állat! Minden lépése kín. Az egykor oly kevély nyaka megbénult, tükröző szeméből fájdalom és kín beszél. — Elnyomoritott testének legnagyobb erőfeszítésével iparkodik a homok és kavics közé

rekedt túlterhelt szekeret reszkető lábakkal és rángásban levő izmokkal kihúzni, mindhiába, nem megy. A helyett, hogy kis pihenőt adna a kocsis, hogy barátságos szavakkal, melyre a ló nagyon is hallgat, bátoritaná, vagy ahelyett, hogy eltávolítaná azon akadályokat, melyek az építő- és lerakodó helyeken nagyon is sűrűn találhatók, irgalmatlanul ráüt a szegény állat lábaira, fejére és ha mégsem képes a túlterhelt kocsit tovább vonszolni, akkor az ostornyéllel, a löcsesel, vagy hasba rugással akarja indításra készíteni; ha pedig éppen összedül a ló, akkor a legnagyobb kínzások alkalmazása által akarják a „dögöt” lábaira állítani. Ha tudna a ló ordítani vagy bögni, mint más állat, útaink e szerenesétlen állatok jajgatásaitól visszhangzanának. Ilyen vén, az utolsó csontig elesigázott ló nyomorúságához járul még az is, hogy éjjelre nem tud lefeküdni, tehát nem tud kipihenni, bénított lábai ezt nem engedik, ő tudja, hogy felkelni már nem tudna többé és így állva szundikál. Milyen inségben van egy ilyen állat, látjuk ezt abból is, hogy ha nyugalomba helyezük, csak nagyon keveset tud enni. Fájdalmi és nyílt sebei miatt örökös lázban van. Csak néhány hét múlva tud és szeret sokat zabálni.

Igaza volt azon franczia írónak, ki a lovat „a munka vértanujá”-nak nevezte el. Ehezve, fázva, fájdalmaktól kínozva, túlfeszített munkára kényszerítve, irgalmatlanul veretve, semmi nyugalmat nem adva a kín- és lankadástól reszkető testnek és e kínokat évek hosszú során át naponként eltürve, évek hosszú során át haldoklik! Ez a jutalom a hűségért, türelmeségért, az embereknek tett nagy szolgálataiert!

Csak egy út van, vén, munkaképtelen lovak irgalmatlan kiaknázását lehetetlenné tenni, ha azon elöitéletet elejtjük, mely még most ugyszólván mindnyájunkban él, hogy a lóhús rossz, nem eledelnek való. Ha a ló vágómarhává válnék, akkor eltűnének ezen szegény elesigázott állatok utczáinkról, mivel akkor a lótulajdonos többet nyer, ha a kellő munkára már képtelen állatot a lóvágónak eladja, mintha addig kiaknázná, míg holtan összerogyik és mint dög elásatik. Sok lótulajdonos, ki állatját szereti, inkább a vágóhidon öletné meg kedvencz állatját, semhogy a nehéz munka által és az öregséggel fellépő fogyatkozások miatt sánta és vak gebévé, a homokbuezkáknak halálra elesigázott állatává válják.

Valóságos esztelen és oktalan elöitélet az, mely az embe-
reket a lóhús élvezetétől visszatartja. Senkisé tudja az okát adni, hogy miért van ellenszenvvel a lóhús iránt. Kiki tudja, hogy a ló a legtisztább állat és eledelére nézve a legválogatottabb házi állataink között. Csak jó és egészséges takarmányt és tiszta vizet fogad el és inkább éhen hal, semhogy elfogadná a gyárakból hozott és a marhák és disznóknak nyújtott piszkos malátát. A lóhús ize oly kevésbé különbözik a marhahústól, hogy a legtöbb ember észre sem veszi, ha meg nem mond-

ják neki. Hiszen talán mindegyikünk már evett is lóhúst a kolbászokban. Az olaszországi szalámi, a veronai csemegének el van ismervé, azokat pedig szamar- és öszvérhúsból készítik, mi jó drágán fizetjük és „delikat”-nak mondjuk. Ebből láthatjuk, hogy nem egyéb puszta képzelődésnél, ha mi a lóhústól irtózunk. Épp ilyen képzelődés akadályozta még a mult században a most már nélkülözhetetlen burgonyának a behozatalát; de akkor volt legalább megmagyarázható oka: a félelemből származott. Hiresztelték mindenfelé, hogy az új növény hideglelést okoz és ártalmas a gabonaföldnek. A lóhúsnak kirekesztése az emberi eledelből nem e hús sajátosságából, hanem egy pápai tilalomból magyarázható. Hogy az új keresztények a pogányok szokásaiba vissza ne essenek, minden eltiltatott, mi a régi istenekre és az áldozatokra emlékeztetett. Így nemesak áldozni nem volt szabad, hanem azon állatnak húsától is el voltak tiltva, melyet pogány elődeink, mint legbecesebbet, isteneiknek áldoztak és ünnepies alkalmakkor elköltöttek. Hosszu küzdelembe került, míg a papi tilalom érvényre tudott jutni. Több századon keresztül a legkeményebb büntetések voltak kiszabva, míg végtére a szokásból ellenszenv támadt azon hús iránt, mely egész Európában, mint legkedveltebb tápszer volt elterjedve.

Roppant nagy azon kár, melyet ezen ezer évvel ezelőtt beoltott ellenszenv az európai emberiségre hozott. Kiszámíthatatlan a nemzetgazdasági veszteség a lóállományunk értéktelenítése által, a lótenyésztésre való káros befolyása által. Humánus szempontból mélyen sajnálható, hogy míg millió ember burgonyából és más kevésbé tápláló anyagból sanyaruan táplálkozik, több millió mázsa legjobb és legegészségesebb hús az emberi élvezettől elvonatik.

A lóhús a legtáplálóbb és legegészségesebb hús, ezt a tapasztalat, de még a tudományos vizsgálat is bizonyította.

A lóhúsban	van	74·50%	viz és	25·50%	tápanyag
a marhahúsban	„	76·00	„	24·00	„
a borjuhúsban	„	78·85	„	21·15	„

A marhahúsban 21·96% fehérnyanyagok (izomképző légenyvegyületek) találtattak, a lóhúsban 22·20%. A lóhús, szárazanyagában 15% légeny (nitrogén), a marhahúséban 13·5%. A lóhús bouillont nagyon erősítőnek és tápdúsnek mondják, kétszer annyi *felszitt* légeny tartalmu anyagokat tartalmaz, mint az egyenlő mennyiségű marhahúsból nyert bouillon. Ezért több ispotályban lóhús-bouillont szoktak az erőben szűkölködő betegeknek adni.

A lóhúsnak édeskés ize a glikogén nagyobb mennyiségétől ered, egy olyan anyagtól, mely ugyan minden húsfélében előfordul, csak kisebb mennyiségben, mint a lóhúsban. Ezen édeskés iz csak a főtt húsban vehető észre, de azért ez nem kellemetlen, épp úgy, mint pl. a szarvashúsnál, vagy más álta-

lános közkedveltségben levő húsnak pl. galambhúsnak saját-szerű ize. A lózsir puhább, mint a disznózsir, olajos és azért nagyon szapora s „kiadó”.

Tartalmaz 4% stearin és 96% olein és már 30 fok C. mellett folyékonyvá lesz, míg a disznózsir 38% stearin, 62% olein és 40 fok C. mellett folyósodik. Egy igen nevezetes és értékes tulajdonsága a lóhúsnak az, hogy *tovább tartható el, mint a marhahús* és pedig nyers, valamint főtt állapotban is. A lóhús valamennyi hús közül a legegészségesebb. Azon betegségek, melyek a marhánál és a disznónál előfordulnak, és melyek ez állatok húsát oly egészségtelenné, sőt undorítóvá teszik, mint a trichinek és borsókás férgek, a lónál nem fordulnak elő. Különösen azon betegség, mely a szarvasmarhánál oly igen gyakori, a gümőkór (tuberculosis, gyöngykór) a lónál nagyon ritkán fordul elő.

Berlin város tanácsának jelentéséből, mely 1890. április 1-től 1891. márczius 31-ig terjed, látjuk, hogy ott azon egy év alatt a városi vágóhidakban 124,593 marhát vágtak. Ezek közül 14,793 tuberculosis volt, vagy körülbelül 13%, vagyis minden 9-ik marha gümőkóros volt.

Ezen 14,793 beteges marhából 1586 darab a rendőr-állatorvosi szemle után megsemmisítették. A megmaradt 13,207 darab tuberculosis marhából a nagyon megtámadt részek elvették, többi részeik szabad eladásra bocsátattak.

A berlini lóvágóhídon 45 lómészároستól 8471 ló vágatott le, melyek közül egyetlenegy sem volt gümőkóros.

Egész Oroszországban a főt megnevezett évben 183 nyílvános vágóhídon hivatalos statisztikai adatok szerint 483,721 marha vágatott le; ezek közül 30,118 volt tuberculosis, tehát 6 $\frac{1}{3}$ %, vagy 1 a 16 marha közül.

A 431 lóvágóhídon összesen 53,181 ló taglóztatott, melyek közül csak 40 volt tuberculosis, vagyis 0.08%, tehát 1 a 1333 lóhoz.

Beringer Henrik, a berlini állatvédő egyesületnek egyik legmunkásabb tagja, kiszámította, hogy a Német-birodalom évente 35 millió márka veszteséget szenved azáltal, hogy az elhullott lovak húsát nem értékesíti, hanem a földbe ásatja. Számítását következőkben adjuk. A Német-birodalomban az utolsó számlálás után 3,852.000 ló volt. Az átlagos élethosszat 15 évben (Franciaországban 10 év) véve, elhull minden évben 257,000 ló. Ezen összegből kerek számban 86,000 öletik le, melyekből a jobb anyag emberi eledelül, a rosszabbik a kutyák etetésére szolgál. 171,000 ló húsa tehát legnagyobb részben nem értékesítették, míg a kisebb rész technikai részekre használtatik. Egy lónak átlagos vágósúlya 5 métermázs, így tehát évente 860,000 mtm. mint döghús elásatik és csak igen esekély részben enyvfőzésre használtatik. Ezen elásott és a rothadásnak induló lóhús, métermázsáját csak 40 márkával felvéve,

egy oly tőkét képvisel, mely 35 millió márkának felel meg. Es ezen czéltalan elkallódása ezen egészséges és kiadó tápanyagnak akkor történik, mikor a lakosságnak nagy része sanyaruan táplálkozik burgonyával, kávéval és más efféle eledelkkel és mindenféle surogátok feltalálása és olcsóbb tápanyagok előállításával iparkodik a bajon segíteni.

A híres chemikus és egyetemi tanár Voit, egy felnőtt ember napi szükségletét 230 grm. húsban — melyben 18 gr. esont és 21 gr. zsír foglaltatik — állapította meg. E számítás mellett félmillió felnőtt ember találna egészséges és erőteljes tápot a most eldobott és czéltalanul elásott lóhúsban. Ha nem léteznék a lóhús iránti ellenszenv, akkor kétszerannyi ló vágatnék és akkor egy millió felnőtt ember táplálkozhatnék.

Az állatkinzó.

(Német monda nyomán szabadon.)

„Miért vagyon kisírva
Szemed? Miért e bú?“
„„Van két fiam s oh néma
E két szegény fiú““

„Oh jaj! de kérdd az Istent;
Az ő hatalma nagy.“
„„Hisz éppen Isten az, ki
Engem lakolni hagy;“

Mivel gyermekkoromban,
Az élet reggelén,
Sok-sok fiókmodárnak
Nyelvét kívágtam én.

Némán veszének; ölte
Szülőiket a bú;
Most engem öl a bánat:
Nem szól a két fiú!““

* * *

Szörnyű bűnért, mi szörnyen
Lakol! — Ki hallgatod
E nagy csapást, *okulj s ne*
Kinozd az állatot!

Thewreuk Árpád.

Munkára fel.

— Ifjusági pályadíjat nyert értekezés. —

Wirker István

polgáriskolai képezdei növendéktől.

Jelige: . . . „A szeretet erős, mint a halál.“
(Enekek éneke 8, 6.)

A művelt népek vallása a keresztény vallás. E vallás alapeszméje a szeretet, törvényei: „Szeresd magadat!“ és „szeresd felebarátodat, mint tennemagadat!“ E törvényeken, mint alapköveken, épülhet fel csak az emberi nem fejlődése, tökéletesedése az ideális ember felé. E törvények igazsága nem ideig-óráig tartó, az emberi nem fejlődésében nem egy korszak külön tulajdona, hanem tündöklő örök igazság, mely átvilágít téreken és időn, mely érvényét nem veszti el soha. E törvények biztosítják minden élő lény fennmaradását és fejlődését; és ez a fennmaradás és fejlődés rendeltetésének betöltése céljából szükségképeni. A nagy mindenség élte egy óriási chemiai processushoz hasonlítható, melyben a világok mint molekulák, a világokat képező élőlények és tárgyak mint atomok szerepelnek.

Mi élő és gondolkodó lények a végczélt nem tudjuk, azt nem ismerjük. A mi utunkra és célunkra világító torony nem vet fényt, mindegyikünknek csak szerény kis lámpa jutott, mely körülünk csak néhány lépésre veti gyenge fényét, s mi evvel ballagunk utunkon. Kinek nagyobb lámpa jutott, az előbbre lát, de a végső czélt nem látja senki s a kiváltságos lélek is csak gyanítja. Azt tudjuk valamennyien, hogy ha külön-külön, egyéneként működünk, elveszünk, mert az ellenhatás nagy, egyéni erőnk ahhoz képest elenyészően csekély; így csak „viribus unitis“ érhetünk czélt. E szempontból tekintve a világi dolgok összeségét, a végre jutunk, hogy minden e világon létező élő lény és tárgy egyenrangú, mert egyenlően szükséges és egyenlően fontos. Mindegyiknek van előre megállapított útja és célja és mindegyik célját csak a többi közreműködésével és segítségével érheti el.

Az ásványország alapfeltétele a növényi életnek; a növényi és ásványi élet az állati élet alapja, és viszont az állatok elősegítik a növények fennmaradását és fejlődését. Halálakor pedig növény is, állat is visszaadja az ásványország-nak a célznak megfelelően módosítva azt, mit tőle egy világi életre kölesönképen kapott.

Földünkön az ember a legfejlettebb lény, ő használja fel céljaira a többit, de azért az ő céljai sem lehetnek az általános céllal ellentétben, mert ő is az általános része. Az ember nagy értelmi tehetsége folytán uralkodik a természet többi lényein. De ő tudja is, hogy valamennyi csak úgy halad-

hat útján célja felé, ha a természettől nyert képességeit a lehető legtökéletesebben kifejtheti. Az ember különös céljainak elérésére szolgálatába hajtja a többi lényt. A természet erőinek s törvényeinek felhasználásával termeli a növényeket; az állatokat domestikálja és tenyészt. Ezáltal a növényeket is, az állatokat is megfosztja a természet által nekik adott ellenállási képességeiktől; ezeket pótolni kell és más pótlási mód erre nézve nincs, mint ha védelmi eszközeiktől megfosztottuk őket, mi adjunk nekik védelmet. Ebben a tekintetben az állatokkal szemben történik a legtöbb mulasztás. Részből tudatlanság okozta helytelen, részint lelki műveletlenség okozta durva bánásmód által. Az angolok egy szarvasmarha fajtát sok éven át tenyésztettek; tenyésztésük eredménye egy szarvnélküli szarvasmarha faj lett. Megfosztották tehát azt más állatok ellen irányzott védelmétől. Ha valamely állatot istállózunk, teste elveszti az éghajlattal szemben való ellenállási képességét, mert ugyancsak az istállózás fölöslegessé tette védelmi eszközeit. Ha ily állatot kitennénk más állatok támadásának vagy az időjárás szélsőségeinek, ez durva állatkínzás számba menne. Ilyen tett még a tudatlan gazdának az a cselekedete, hogy a vemhes marhát még hó idején is kihajtja a legelőre vagy künn hagyja abban a hitben, hogy ha a vehem ezt megszokja, a sarjadék az időjárással szemben nagy ellenállási képességgel bír. De nagyon csalódik, mert az ily képesség csak több nemzedék okszerű szoktatásának eredménye. Az ő vemhes állata nagyon megrokkán és sarjadéka esenevész lesz. Hanem mikor tettének eredményét látja, mindig talál más körülményt, melyre rátukmálhatja, mint okra a szomorú okozatot.

Minden helytelenséget csirájában kell elfojtani, tehát céltévesztett dolog volna, ha teljes erőnkől a jelen generációt akarnók megjavítani. Megrögzött baj ellen küzdenünk kell, s hogyha még oly csekély eredményt érünk is el, fáradságunk nem lesz kárbevesztett munka. De sokkal fontosabb ennél a jövő generáció nevelése. Ezt kell intelligenssé tenni, ennek kell eszét s szívét fejleszteni s kiképezni. Művelt ember állatkínzó nem lehet, mert minden durvaság ellen tiltakozik értelmi és érzelmi világa.

Mindenek előtt a tanítókat s nevelőket kell megnyerni az állatvédelem ügyének. Azzal, hogy valaki az állatokkal méltányosan, jól bánik, azzal bizony kötelességének csak félig tett eleget; kötelességének második és nagyobb része abból áll, hogy teljes erejéből oda hasson, hogy más is az állatokkal való bánás közben az ész és szív törvényeit szem előtt tartsa. A tanítónak van erre leginkább alkalma. Az a zsenge gyermeki lélek, mely az ő hatása alá kerül, az ment minden durvaságtól, az csak idővel, vezető hiánya folytán térhet tévútra és durvulhat el. Olyan gyermek, kinek lelki alaptulaj-

donsága a durvaság, az fehér holló. Ember és állat iránti szeretet legyen a tanító minden tettének alapeszméje; viselete követendő példaként fényeskedjék; tanításkor minden alkalmat használjon fel arra, hogy szembe állítsa az állatokkal való észszerű, szeretetteljes bánásmódot, annak üdvös eredményét az oktalan, szivtelen, durva bánással és annak káros következményeivel. Ne mulasztja el még a legesekélyebbszerű dologban is rámutatni arra, hogy az állattenyésztés körében a házi állatokkal szemben mikor helytelen viselkedésünk, hogy pusztítjuk ez által saját jószágunkat, de hogy durvul el ez által lelkünk is, hogy fosztjuk meg önmagunkat a legnagyobb földi boldogságtól, a mindent besugárzó, áldott kedélytől. Ki szivtelen az állatokkal szemben, az szivtelen embertársaival és saját magával szemben is. Durva lélek szeretetet nem ad környezetének, de attól azt nem is várhatja. Szeretet nélkül pedig sivár, zord az élet, s nincs oly kemény lélek, mely ily körülmények között kibírná az élet harcát a létért való küzdelemben. A lélek meghasonlik önmagával, utálattal fordul el saját egyéniségétől, s a ki egyszer elhagyta önmagát, elhagyta azt az Isten is. Ha nem is sülyed éppen a posványba, de minden lelkiileg művelt ember csak halottnak tekint, testnek, melyben nem lakik isteni lélek. Elrettentő példákat szolgáltat erre egyes emberek élete s a történelem tanúsága.

A rómaiak műveltsége több és különféle okok folytán szállt alá, az érzékiség és durvaság vett erőt rajtuk, műveltségük hanyatlásával fejlődött ki főkvánásuk: „Panem et circenses”; kezdtek gyönyörködni a cirkuszi állatok kínzásában, melylyel karöltve járt az emberkínzás s a ezimborákat követte társuk, a szégyenletes erkölcsi és anyagi bukás gyalázata.

A spanyolok vérengző, bár udvariassági ezeremóniákkal betakart durva kedélyének eredménye a még máig is fennálló bikaviadalok. Es a spanyol nép a műveltek során bizony alsó fokon áll.

Nem szabad azt gondolnunk, hogy habár a nem domestikált állatokat is jól tartjuk, szépen bánunk velük, fennmaradásukra a kedvező feltételeket megadjuk nekik, akkor túlszaporodnak s annak majd mi látandjuk kárát. Erre nézve is intézkedéseket tett a bölcs természet. A túlszaporodó lény saját hatása redukálja őt a kellő számra. Gyönyörű példa erre az erjedő gomba élete. A mustba belekerült *Saccharomices ellipovideus* ott buján tenyészik, anyageseréjének eredménye a borszesz s ez mindaddig képződik, míg a 17.5%-ot eléri, ekkor megszűnik, mert a *saccharomices* az általa képezett alkoholban, ha ez elérte mennyiségének bizonyos fokát, elpusztul. E példa, bár távolabbi körből vétetett, mindazonáltal gyönyörűen mutatja a természet menetét.

Ezenkívül minden élőlény annyi káros hatásnak van

kitéve, hogy legtöbbje az ezekkel való küzdelemben elpusztul. Az elpusztulás valószínűsége annál nagyobb, minél tökéletlenebb az illető lény. Ennek ellensúlyozására ad a természet mindegyiknek ily tömérdek petét, s többféle szaporodási módot, jól tudván, hogy óriási tömegük már pete korában, másrésze fejlődő állapotban vagy kifejlődve esik a harc áldozatául, s ha az eredetileg termelt petének is csak kis százalékja vagy kis ezreléke kerülhet a kifejlődésre és szaporodásra kedvező feltételek közé és érvényesítheti magát, a czél el van érve, a faj fennmaradása biztosítva van és a természet elérheti a közvetlen közeli és a közvetített távoli czélt. A természetben dívott, dívik és érvényben marad mindig az ököljog. Még az egy fajhoz tartozó egyedek is harcban állanak egymással az élelemért, a lakásért, a nőért, általában minden szükségletükért; az erősebb győz, a gyengébb elbukik. Kegyelmet nem kérnek egymástól, kegyelmet nem adnak egymásnak; de ennek is van üdvös hatása, mert csak az erős, a tökéletesebb marad életben és ennek nemzettje, örökölvén a szülők tulajdonságait, erősebb s tökéletesebb lesz. Ez a természetes kiválasztás elve.

Igy tehát a természet a mint számtalan módon gondoskodott teremtményeinek fennmaradásáról, ugyanannyi módon gondoskodott a túlszaporodás meggátolásáról is. A természet lényei, midőn ebbeli működéseiket végzik, teljesen az ösztön, a a természet törvényei alatt állanak és ezek szerint cselekszenek és cselekvésük a kellő mértékű, a helyes. Az ember, midőn első ruhájával felvette a civilizációt, eltemette ösztönét. Az ő cselekvései tudatosak, azokat az ösztön nem tartja a kellő határok között, azért ingadozó, bizonytalanok és két szélsőség között mozognak. Csak igen magas műveltség képes az emberrel félig-meddig betartatni az arany középút.

Igy az emberek nagy tömege nem találja meg a középút. Kik megtalálták, egyesültek s megalkották az állatvédő egyesületeket. Hazánkban is van ily egyesület, melynek tagjai nem kimélve költséget, fáradságot, küzdenek az előítéletek, tudatlanságok s durvaságok ellen, arra törekedvén, hogy az emberiséget művelés, felvilágosítás által ama szellemi magaslatra vigye, melyen működése tárgyatalanná lesz s így meg kell szünnie.

Az állatvédelem ügyének felkarolása az illető nép magasabb műveltségének fényes tanúsága, de jele annak is, hogy azon nép tömegének égető szüksége van az állatvédelem foganatosítására.

Igy hazánkban, mely földmivelő és állattenyésztő ország. Ránk nézve az állatvédelem és ennek egyik formája az okos, tudatos gazdálkodás, állattenyésztés, anyagi s szellemi életkérdés.

Vajjon elérhetjük-e azon magas fokot, melyen az állatvédő egyesület működése feleslegessé lesz? Bizony nem. Hogy

egy népnek minden tagja e magaslatra emelkedjék, ez abszolút tökéletesedés lenne s a teljes, bármily ez irányu tökéletességet az emberi fogalma kizárja. De mint minden tekintetben, úgy ebben is elérhetünk egy bizonyos tökéletességi fokot, melyben az állatvédő-egyesületnek jelenleg emberi erőt meghaladó munkája a lehető legesekélyebbre redukálódik. E fokot csak önművelődés és kitartó munkásság által érhetjük el. Gondoljuk meg, hogy ebbeli fáradságunkat erkölcsi s anyagi gazdagodás követendi, s mindennemű siker fogja koronázni. Rontsuk le tehát a durvaság és tudatlanság emelte korlátokat, s törekedjünk boldogabb jövő elérésére: „Segíts magadon, Isten is megsegít!”
Munkára fel!

A rab madár.

Aranyrácsos fényes kalitkába
Búslakodik egy kicsiny madárka,
Étel, ital van elébe rakva,
Bánatosabb mégis napról-napra.

Kis gazdája jószívű leányka,
Oly örömet a kedvébe járna,
A mit szeret, része lehet benne,
Már csak olyan szomorú ne lenne.

Kínálgatja, biztatja, beczézi,
Ezüst tálját eperrel tetézi,
Künn az erdön mind ő maga szedte,
A kis rabot oly nagyon szerette.

Mégis, mégis mindhiába várta,
Csak nem vidul föl a kis madárka,
Végre megkérdezi tőle szépen:
Mért nincs soha vig dalos kedvében?

Szólt a madár erre: „Kedves gazdám,
Köszönöm, hogy olyan jó vagy hozzám,
Hogy sorsomat a szivedre vetted,
Szeretettel gondomat viselted.

„De lásd, azért bármennyi jót adtál,
Mégis több az, mitől megfosztottál,
Künn az erdön van az én világom,
Boldogságom csakis ott találok.”

A kis lányka szomoruan nézi,
 Jó szívével a bánatot érzi,
 Ne szenvedjen a kis rab miatta:
 Szabadságát mindjárt visszaadta.

Beatum Miksa.

TAGJAINK KÖRÉBŐL.

Fülemile-berek Budapesten.

Keller Lajos, az állatvédő-egyesület alapító tagja, az I. kerületben a hüvös völgyben fekvő birtokán madárvédelmi czélból fülemile-tenyésztő berket fog az idén létesíteni. Ő ugyan azt tapasztalta, hogy a hüvös völgy és a két oldalt elterülő hegylejtő a fülemilék legkedvesebb tartózkodó helye, de azt nemcsak a hidegkúti svábok, hanem az ó-budai és újlaki éneklőmadár-szállítók is nagyon jól tudják, s ezért ezen esendes völgyben a madárfogók és pusztítók egész raja állította föl csapdáikat, lépvevesszőket és madárfogó készülékeiket.

A völgy félreeső helyét tekintve, — negyedóránnyira van a Lipótmezőtől, — még nagyon elhagyatott, ritkán vetődik oda budapesti ember, csak a Mária-Remetét látogatók sétálnak e gyönyörű, árnyas, két oldalt magas, sűrű, erdős hegyek által védett kies völgyön keresztül, melyben se a szeleket, se a nap hevét nem érezni, onnét nevezete „hüvös völgy“. Ezen völgy tehát az éneklők legkedvesebb tartózkodó és költési helye, oly sok van ott, hogy a hidegkúti svábnál már közmondássá vált, hogy ha más nincs, de éneklő-madarat biztosan hozhat be a vásárra.

A svábokkal, a budai madárfogókkal csak elbánt valahogy Keller Lajos tagtársunk, elszededegette a csapdákat, lépvevesszőket, este, reggel, délben a lesbe álló madárfogókat elriasztotta, de bajosabb volt már az urak és katonatisztekkel elbánni, kik különösen a vasárnapokat szentelik e sportra. Azt tapasztalta, hogy csökken a czíz, stiglicz, rigó, pinty, kendelicze, czinke, billekény, pirók, fűrj, sármány, de különösen a fülemilék száma.

Tudvalevő dolog, hogy a fülemilét igen könnyen lehet fogni, ha az ember kissé az ő sajátságát, életmódját ismeri és hangját lehet utánozni. Onnét magyarázható meg, hogy a pesti madárkereskedők minden tavaszkor a magyar és éneklő fülemiléket kínálják a külföldi lapoknak tucatszámban való kiküldésére és eladására.

Hogy e legnemesebb éneklőnk innét végképen ki ne pusztuljon, elhatározta magát Keller Lajos földbirtokos úr, saját birtokán, — mely a szó legszorosabb értelmében

minta gazdaság, fülemile-tenyésztő berket alakítani. Már az elmúlt őszszel helyeztettek el a Jasminbokrok és egyéb sűrű cserjék. Eledelül pedig liszt-kukacok fognak szolgálni. Három-négy év multával reméli, hogy 30—40 fülemile-pár fogja ott a mézes heteit és a családi élet csendes és háborítatlan nyugalma élvezhetni.

E szép és nemes tetteért nemcsak az állatvédő-egyesület, hanem Budapest közönsége köszönetét is teljes mértékben kiérdemli.

Az egész télen keresztül nemcsak maggal, buzával, rozs-szal és ocsúval etette az azokkal élő madarakat, hanem a télen keresztül nálunk tartózkodó 4 fajtabeli czinkék számára 3 kilós szalonnadarabokat szegezett a veranda párkány deszkájára. Mikor mi márczius 21-én künn jártunk, a negyedik szalonna darabnak az utolsó hatodát láttuk, melyből az egyes zsírrétegből csak az azokat elválasztó bátyák, közbe-közbe ezer meg ezer csőrnek megfelelő ásatásoknak helyei voltak láthatók, az egész úgy nézett ki, mint egy épülő négy-hatemeletes háznak a külső gerendázata, nagyon szép és tanúságos egy látvány volt az.

A veranda folyosóján a gazdasátnak hasznos és kártékony állatok, a hasznos és kártékony madarak nagy színes falitáblázatai voltak kifüggesztve, ezeket pedig azért aggatja ki, hogy emberei, számos napszámosai a színes képeken örömet találva, tanuljanak valamit.

Több ilyen gazdát, több ilyen állatvédőt Magyarországnak és boldog leend hazánk. Isten tartsa soká a derék, mintagazdaságának élő, az 1848. évben honvédnek felcsapott Keller Lajosunkat.

Az állatvédő egyesület tekintetes választmányának Budapesten.

A lovakkal való esztelen, nyers bánásmód az állatvédő egyesületnek humánus igyekvései folytán mindinkább enyhül és mind ritkábban hallható a régebbi brutalitás, jóllehet még itt-ott található. A mostani jéghideg napokban azonban idején és helyén van egy más, kevésbé figyelemre méltatott és talán öntudatlanul is elkövetett állatkínzás ellen síkra szállni, t. i. kínzásnak tekintendő azon eljárás, ha a lovaknak a jéghideg kantárvasat, mely éjjel hideg helyiségben lógott, hirtelen szájába helyezik. E hideg vassal való érintkezésnél a ló nyelv-bőrét mindig föltépi és a szegény állatnak ily kiméletlen bánásmód miatt sebes szájjal kell szaladgálnia és minden gyepőhuzásnál kétszeres fájdalmat szenvednie. Ezért ajánlatos a vasakat a szájba tevés előtt egy gyapjurongygyal erősen bedörzsölni.*)

*) Ezt ajánlottuk már, lásd „Állatvédők naptára“ 1. évfolyam 56. lapon „A hideg zabola“ czim alatt. A szerk.

Ugyanezt kellene tenni, ha az állatokat a szabadban, illetőleg az állomáson, nagy hidegben etetik. Helytelen továbbá az állatokat futás közben takaróval betakarani, mert a ló mozgás közben nem szorul takaróra; míg kivételképen nyírott szőrű lovaknál helyén van a betakarás.

Igen rossz dolguk van most az éjjeli szolgálatra kirendelt kocsiknak, fiakkereknek, melyeknek az utczán és állomásokon órákon át kell állniok; ily esetben természetesen kiválóan szükséges jó meleg és védő takarót az állatra tenni, hogy ez utóbbi azonban czéljának megfeleljen, szükséges, hogy az állat mellét is betakarja és a térdekig érjen, hogy a has és vesék is védve legyenek.

Midőn eme soraimmal bátorkodtam a tekintetes választmány figyelmét ezen rossz állapotokra felhívni, még azt jegyzém meg, hogy talán helyes volna vörös színű falragaszokat a fönti értelemben nyomattatni és az állomáshelyeken, legnemesebb állatunk védelmére és ezen állatkínzások megszüntetésének czéljából felragasztatni.*)

Eme czél támogatására bátorkodom mellékelten 2 drb aranyat átnyújtani, mivel maradtam a tekintetes választmány-nak kiváló tisztelettel

Budapest, 1893. február 14-én.

Hausmann Alajosné sz. Senior Marietta,
IV. Zöldfa-utca 32.

EGYLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv.

Felvéttetett az orsz. állatvédő egyesületnek 1893. évi január hó 7-én tartott rendes közgyűlésén.

Jelen voltak: dr. Verédy Károly elnöklete alatt, Borosnyay Oszkár oszt. tan., Etlényi Lajos, Palágyi Kálmán, Montecuccoli Emma grófnő, Péntek Gáspárné, Pertik Luiza, dr. Szalkayné stb. stb. vagy 80 tag.

I. Elnök úr az ülést megnyitván, üdvözli a nagy számmal megjelent tagokat s jelenvoltagekat, ezután nagy örömmel konstatálja azon nagy haladást és eredményt, melyet az egyesület rendszeresített működésével eddig is elért. Elismeréssel adózik az egyleti igazgató-titkár odaadó buzgalmáért, melylyel az egyleti működést sikeressé tenni igyekezett, kiemeli a tisztikar szorgalmát s utal a rendezett ügymenetre. Előadja továbbá, hogy az egyesület mindig elismeréssel volt azok iránt, kik az állatvédelmi intencióknak megfelelőleg a védtelen és tehetetlen állatokat oltalmukba vették s sohasem késett azokat elismeréssel s jutalommal kitüntetni, ugy az idén is oda hatott.

Bemutatja ezután Palágyi Kálmán rendőrfelügyelőt, mint a főkapitány-

*) Miután csak február közepén, tehát a legzordonabb idő után vettük ezen, az igazi humanitástól átlengett levelet, a választmány csak a legközelebbi tél kezdetén fogja a két aranyat a nemesen gondolkozó úrnő intenciója szerint a kitűzött czélra felhasználni.

ság képviselőjét, a kétfogatu bérkoesis ipartársulat elnökét, Rábel urat s a nagyfuvarosok ipartársulatának elnökét, Schön Ignác urat, mindnyájukat örömmel üdvözölvén, szép, emelkedett hangú beszédet intéz a rendőrökhöz s buzdítja őket a jövőre nézve is a humánus ügy előmozdítására.

2. Következett a jutalmak kiosztása. Jutalmat kaptak: Három rendőri ellenőr egy-egy aranyat és 37 rendőr 5—5 frtot és elismerő iratot, mire Palágyi Kálmán r. felügyelő a rendőrök nevében mondott megleghangu halás köszönetet, egyszersmind kijelentette, hogy a fővárosban csakis az állatvédő-egyesület az, mely igaz méltánylással és elismeréssel viseltetik a rendőrség nehéz feladata iránt; továbbá biztosítá, hogy ezentúl is mindenkor számíthatnak készséges támogatásukra.

Jutalmat kaptak még: egy és kétfogatu, nagyfuvaros, lovasuti és postakocsisok, ugyszintén erdőőrök és cselédek, mely jutalmak kimutatása az „Állatok Órében” részletesen van foglalta.

3. Következett a főtítká év jelentésének felolvasása, melynek nehéz és nagy gonddal való kidolgozásáért a közgyűlés köszönetet szavaz, azon megjegyzéssel, hogy az év folyamán elhalt tagok, lehetőleg mind névszerint vétessenek fel a jelentésbe.

Felolvastatik a belépő tagok névsora, melyek nagy lelkesedéssel fogadtatnak.

4. Olvastatik a pénztáros év jelentése, mely szintén részletesen az „Állatok Óra” 1. számában olvasható, főösszegben pedig az egyesület vagyonát 1430 forint alapító díjból, 224 frt „Elpis Melena” alapból, 232 frt 50 kr. készpénzből és 10 drb 10 frankos aranyértékből állónak tünteti fel. A közgyűlés a jelentést jóváhagyólag tudomásul veszi és a pénztárosnak a felmentvényt megadja.

5. Igazgató-títká előterjeszti a jövő év előirányzatot, mint az egyleti, mint a Röck Szilárd-alapról szólót, mindkettő egyhangulag elfogadtatik.

6. Elnök ez-el kapcsolatban jelenti, hogy hivatalos órák ezentúl napoként 3—6-ig tartatnak.

7. A választmány előterjeszti Hermann Ottó által benyújtott határozati javaslatot, következőképen: „A bécs-berlini távlovaglás fölött, melyben a mielőbb való odaérkezés volt főczélul kitűzve, s melynek következtében a lovak ereje túlfeszítettett, sőt többen agyonnyargaltattak, az Országos Állatvédő Egyesület mély sajnálkozását fejezi ki s az esetleges ismétlődéseknél teljes morális befolyását fel fogja használni, hogy a lónak jó conditióban való megérkezése legyen főczélul kitűzve. Örömeinek akar kifejezést adni, midőn konstatalja, hogy hősiek hadseregünkben valók azok a tisztek, kiknek lovaik jókarban való megérkezése és életben való maradása lebegett szemök előtt. Haller Miksa szekeres-százados volt az, ki az 5000 márkás legjobb condicziós díjat elnyerte és Miklós Aladár huszárfőhadnagy, ki lovának ép-ségben maradása mellett elsőnek ért be Berlinbe. A kik ötlet megelőzték, azoknak lovai kidőlték, állatvédelmi szempontból tehát díjra nem méltók.

Az Országos Állatvédő Egyesület közgyűlése Haller Miksa szekeres századosnak és Miklós Aladár huszárfőhadnagynak a bécs-berlini távlovaglás alatt tanusított lókimelésükért, elismerő oklevelet kiadni határoz, melynek elküldésével megleghangu átirat kíséretében, az igazgatóság bizatik meg.

Következett a választmány kiegészítése. Megválasztattak: dr. Eötvös Józsefné, Zirzen Janka, Pertik Luiza, Török Györgyné, Thuránszky Irén, dr. Szalkay Gyuláné, Hangl Józsefné, Bubits Zsigmondné, Schwetz Vilmosné, Mibalecz Józsefné, Stuart Mária, Erkel Sándorné, Borosnyay Oszkár, Borbély Vidor, dr. Csillag Gyula, Demeczky Gyula, Filó János, Gyertyánffy István, Hofer Károly, Kolorovich Szilárd, Kölber Lajos, Monostori Károly, dr. Nádaskay Béla, Schön Ignác.

Továbbá Montecuccoli Emma grófnő tisztb. elnöknek, Hermann Ottóné és Etlényi Lajos elnököknek, tiszteletbeli tagoknak pedig a bécsi állatvédő egyesület elnöke: lovag treuenfeldi Dunkler Richard és Hegerle Miklós, a bécsi egylet nesztora.

Dieserő oklevelet nyertek: Böszörményi József, Dobozy Miklósné, Eperjessy István, Nagy Lajos és Oldal János.

A napirendnek több tárgya nem lévén, elnök úr indítványára a közgyűlés köszönetet szavaz a fővárosi tanácsnak s a sajtónak önzetlen támogatásáért.

Elnök úr ezzel az ülést bezárja.

Kelt mint fentt.

Knoll Lenke,
egyesületi jegyző.

dr. Verédy Károly,
elnök.

Ezennel hitelesítjük:

Schmidt Ferencz,
mint a közgyűlés által kiküldött

Weixlgärtner Vincze,
egyesületi tagok.

Kivonat

az Orsz. Allatvédő Egyesület 1893. február hó 10-én tartott választmányi ülésén felvett jegyzőkönyvből. Elnök: dr. Verédy Károly kir. tanácsos.
Jegyző: Knoll Lenke.

Főtítkárr bejelenti Tunkler Richard és Hegerle Miklós alapító tagok sorába való belépését, egyszersmind előterjesztést tesz a hatósági és rendőri közegek részére oly füzetek beszerzése iránt, mely az állatvédelmi törvényeket és rendeleteket tartalmazza, mely füzet összeállítására K. Nagy Sándor, nagyváradi törv. bírót ajánlja.

Markgraf levelére az elnökség az állatvédő-egyesület vidéken való képviseltetését a levelező tagokra ruházza.

A választmány a lejtős helyeken elhelyezett s rozzant állapotban levő pléhtáblák helyett újak beszerzését rendeli a következő szöveg ellátásával:

„Az állatok védelme a t. cz. közönség szives figyelmébe ajánljatik. — Rendőri közbenjárásigénybe vehető. 1879. XL. t. cz. 86. §. A ki nyilvánosan botrányt okozó módon állatot kínoz, vagy durván bántalmaz, úgy szintén, ki az állatkínzás ellen kiadott rendeletet, vagy szabályrendeletet megszegi, nyolcz napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Országos Allatvédő-Egyesül-t.“

Továbbá a választmány a kassai egylet által beküldött németországi és német motívumos fali tábla ellenében elhatározza egy magyar motívumos tábla készítését s pályázatot hirdet a fali tábla keretének készítésére 300 koronát, a költeményért pedig 200 koronát tűz ki.

Ezután a választmány elfogadja elnök az írógép beszerzésére tett indítványát.

Végül olvastatik a pénztáros jelentése, melyből kitűnik, hogy az egyleti pénztár áll 33 frt 15 kr. kiadással szemben 775 frt 80 kr. forgó pénzből és 1480 frt alapítókéből.

A Röck-pénztár áll: 23 frt 38 kr. kiadással szemben 1213 frt 13 kr. vagyonból.

1893 február óta beléptek:

a) *Alapító tagokul:*

25 frtjával:

treuenfeldi Tunkler Rikárd, gyáros Bécsben,
Hegerle Miklós, ny. tisztviselő Bécsben.

20 frtjával:

Borsódy Ágnes úrhölgy, Budapestről,
Lebánovits Pál, ker. m. tiszt. Budapestről.

b) Rendes tagokul:

	ajánló:
1. Humayer Károly, gyáros	Humayer József
2. Humayer Mihály, könyvvezető	" "
3. ifj. Reichel Gyula, gyáros	" "
4. Ecker Antal, mag. hivatalnok	" "
5. Humayer Ferencz, mag. hivatalnok	" "
6. ifj. Humayer Károly cs. és kir. főhadnagy	" "
7. Walkó Lajos gymn. tan.	Zückler Béla
8. dr. Stettner László ügyvéd	dr. Stettner Lászlóné
9. Bánhegyi József, nagykereskedő	" " "
10. Strasser Béla, száll. hiv.	" " "
11. Gróf Hugonnai Kálmán	Péntek Gáspárné
12. Tanárky Julia	" "
13. Vérteay Sándor	" "
14. Varga Jenő	" "
15. Jaulus Bernátné, kereskedő neje	Pethő Eugenia
16. dr. Morelli Károly, kórházi rend. orvos	" "
17. Illosvay Bertalan, m. á. v. fogalmazó	Knoll Lenke
18. Schönfeld Ödön, Drázsé hivatalnok	" "
19. Szini Péter, állami tanító Beregszász-Végardón.	dr. Szalkay

LAPSZEMLE.

(E rovatban a hozzánk beküldött ausztriai és külföldi állatvédelmi folyóiratok tartalmát fogjuk időnkint megismertetni olvasóinkkal.)

Der Thierfreund. (Bécs.) A bécsi állatvédő-egyletnek és az ausztriai állatvédő-egyletek szövetkezetének közlönye; szerkeszti Landsteiner Ferencz. 47-dik évfolyam. 1. sz. Die Vivisection, Humoreske von dr. Albert Ilg. — „Marietta und Lorenzo“, ein Idyll. (Ismertetése a szerkesztő elbeszélésének a tengerész-életből s mutatóványkép belőle „Der Hund des See-Offiziers“ cz. költemény.) — Ein leuchtendes Beispiel, von B. Mutschlechner. — Wie der Hund erschaffen wurde, eine Legende. — Kurze Regeln für Hundebesitzer. (24 szabály a gerai állatvédők által jutalmazott műből: „Schützet die Ketten und Zughunde!) — Thierschutz im Winter. — Das Gebiss der Pferde in der Winterszeit. (A két utóbbi ezikk megszívlelendő útmutatásokat tartalmaz.) Továbbá jelentés a választmány üléséről, új tagok névjegyzéke, felhívás az eb-adó dolgában.

2. sz. Az egylet részéről védnökéhez, Károly Lajos főherceghez, Margit Zsófia főhercegnő násza alkalmából intézett üdvözlő felirat szövege s annak átnyújtása. — Egyesületünk két bécsi disztagiához, Tunkler elnökhöz és Hegel Miklóshoz küldött hivatalos levelek, teljes szövegükben. — Sammlung österreichischer Thierschutz-Verordnungen. (Összefoglaló ismertetése az ügyesen szerkesztett könyvecskének.) — Das Elend der alten Pferde. — Thiersammungen. (Adoma.) Továbbá a februári választmányi ülés jegyzőkönyve, kimutatás a múlt év második negyedében Bécsben megbüntetett állatkinzási esetekről. (66 eset fordult elő a belvárosban: 56 a Favoritenen stb.)

3. sz. Meghívó az egylet társas-estélyére. (Egyesületünk is utánozhatná a példát, mely olesó belépti díjai mellett — 30 kr. tagoknak, 50 kr. vendégeknek — nagy közönséget vonzhatott s általa az állatvédelmi eszmének hathatós propagandát csinálható.) — Urtheile über den Hund, gesammelt von Koloman Kaiser. (Plato, Plutarch, Cuvier, Buffon, Buffon, Voltairé, Linné, Oken, Goethe és mások méltányló véleményei a kutya kiváló tulajdonságairól.) — Wie Hans den Jakel lieben lernte (kutya történet), von Maria Rosa Szvoboda. — Der Vöglern Dank. Treue eines Hundes. (Sarsteiner turista kutyája, mely St. Wolfgangban minden ütlegetés daczára naponként kijár gazdája sírjához.) Egyleti hírek.

Der Anwalt der Thiere. Kiadja a rigai állatmenhely hölgybizottsága. IX. évfolyam, 1. és 2. szám. Graf Leo Tolstoj über seine Eindrücke im Tuláschen Schlachthause. (A lelkes vegetarianus felháborodással a kissé undorító körülményességgel írja le tapasztalatait a tulai köztudósoknál.) — Commission zur Feststellung des besten und quallosesten Modus des Viehschlachtens. (Ugy látszik, a bizottsági tárgyalások Oroszországban is a nálunk szokásos lassúsággal folynak. Az eddigi eredmény csak annyi, hogy az orosz módszer: a ledőfés, nem sokkal jobb a zsidók metszésénél, melyet kínzó és hosszadalmas előzményei miatt Szászországban el is tiltottak. L. alább.) — Két közlemény az élve-boncolás ellen: Die Vivisektions-Debatte auf dem Kirchen-Congress zu Folkestone; Ein Aufruf Elpis Melenas. — Das Pferd des Distanzreiters (költemény), von Karl Landsteiner. — Nachlese zum Distanzritt. (A bécs-berlini céllovaglás céltalan állatkinzásának bizonyosságul Bismarck hg., Edelsheim-Gyulay Lipót báró, a Reichswehr, a Saturday Review, bécsi, berlini és pétervári lapok kárhözvátató véleményei, némileg politikai színezetű kommentárral.) — Ein Hundes-Asyl (a londoni Dogs Home-ról). — Ein gutes Wort für das Pferd. — Gedanken der Vögel zur Winterszeit! — Továbbá: állatvédelmi rendeletek Rigából, Szt.-Pétervárról; állatkinzási esetek krónikája, elszórtan a nagyobb cikkek közt (előszeretettel Németországból véve az elrettentő példákat); hírek a narvai állatvédő-egylet hölgyeiről, a Samarkandban alakult társ-egyletről; ajánlott állatvédelmi lapok jegyzéke stb.

A n d r o c l u s. A drezdai állatvédő-egylet s a nemzetközi állatvédelmi központ közlönye, szerkeszti Gmeiner-Bendorff tanácsos. 51-dik évfolyam, 1. és 2. szám. Ein amerikanischer Sport (állatkinzás), von Damian Groven. — Distanzritt. (Állatvédő-egyletek tiltakozása) — Bitte und Rath an Pferdebesitzer. — Gesuch wegen Abschaffung der Hundeleine. (Mi is folyamodtunk ez ügyben már másfél éve a fővároshoz, de még választ nem kaptunk. A drezdiai kérelmét a szász belügyminiszter pártolólág terjeszté a birodalmi kancellárhoz.) — Humor. (Egy elzárt kutya kérelme. A tyúkok beszéde.) — A legjobb szájkosár. — Továbbá egyleti értesítő. (Említésre méltó a jelentés, melyet a zsidó metszők felfolyamodására Criegern titkos tanácsos, dr. Siedamgrödzky egészségügyi tanácsos, dr. Ellenberger és dr. Johné állatorvosok, dr. Lehmann tanár és Hendel tanácsnok jelenlétében Drezdában tartott ritualis marha-ölésről olvasunk. Az eredmény megdöbbentő. A metszéssel megölt első ökörnél a szem még 3 és fél perc múlva sem tört meg, a halál 5 perc múlva állt be! Az ugyanigy leölt bika szeme még 5 és fél perc múlva sem tört meg; a következő ököré 4 perc múlva, a metszéssel és nyakszirtdőféléssel leölt ököré 3 és fél perc múlva tört meg. A metszési-procedúra azonfelül hajmeresztő látvány volt. Az állat földre terítése rendesen csonttöréssel járt, olyik szarvát törte el kinyájában, a fej kiforgatása pedig utalatos kínzás. A metszés után még iszonytatóbb látvány az állat görcsös vonaglása. A hivatalosan elrendelt s alárecczal való ölésnél az állat szeme rögtön megtört s a halál azonnal bekövetkezett. Az alárecczal való ölés ellen felmerült panaszok tehát indokolatlanoknak bizonyultak.)

Zeitschrift der Verbandes Rheinisch-Westfälischer Thierschutz-Vereine. (Köln.) 17-dik évfolyam, szerkeszti dr. Wiedmann. 1. sz. Bitte um Verbot des Auspielens kleinerer lebender Thiere. (A düseldorfi egylet kérvénye a tartományi elnökhöz.) — Thierschutz und Volkerziehung. — Zum Leben der Hauskatze, von Becker-Hilbenbach. (Macskaelenes előadás kivonata.) Muss es Kettenhunde geben? (Mutatvány a fenntebb már említett gerai pályaműből.) — Der Kettenhund (költemény) von M. Hottenroth. — Das Pferd des Distanzreiters (költemény). — Figyelmeztetés a déltiroli tömeges madárfogásra; hírek a társ-egyletekből stb.

2. sz. Ueber Vogelschutz, ein Vortrag von dr. Wiedmann. — Zum Leben der Hauskatze. (Macskakédelmek választása az elébbi számban közölt cikkre.) — Továbbá egyleti hírek; egy új madár-etető leírása, újabb állatvédelmi kiadványok ismertetése stb.

Der Thier und Menschenfreund. (Drezda.) Allgemeine Zeitschrift für Thierschutz und Organ des Internationalen Vereins zur Bekäm-

pfung der wissenschaftlichen Thierfolter. 13-dik évfolyam, szerkeszti dr. Förster Pál. 1. sz. Zum neuen Jahr. — Beatrice oder die Frau Professor Eine Geschichte von Leonard Graham. — Über die richtige Behandlung der Hunde. (Okos tanácsok.) — Gewinnung der Lymphe durch Thierquälerei. (A himlőoltóanyag nyerésénél a borjúkon véghezvitt kínzásokról.) — Tötung der Hunde in Paris. — Wir Thiere (vers, holland nyelvből fordítva).

2. sz. Két költemény Kühtmann János Frigyes Konrád, a nemzetközi állatvédelem előharczosának emlékére, kiről a fentebbi lapok is közölnek meleg nekrológokat. A mi egyesületünknek is tiszteletbeli tagja volt. — Berechtigung und Segen des Thierschutzes. (A bécsi állatvédő-egyletben elmondott beszéd.) — Négy czikk a viviseccio ellen: Professor Schiff (genfi vivisector). Ein Vivisector, der unsere Ansicht bestätigt. (Hugó Schulz dolgozatáról: Aufgabe und Ziel der modernen Therapie.) Thiersversuch und Kehlkopfoperation, von Lawson Tait. Handel mit Thieren zum Zwecke der Vivisection. — Európa bleibt zurück. (A Wisconsin-államban, Amerikában élethe léptetett s az állatkínzást akadályozó szabályrendeletekről.) — Beatrice oder die Frau Professor. (Folytatás.) — Egyleti értesítő.

VEGYES.

„Ne bántsát az állatot!”

Az állatvédő törvények példákban, 200 koronával jutalmazott pályamű. Irta: K. Nagy Sándor nagyvárad kir. törvényszéki bíró. Ára kemény táblába kötve 40 kr. Nyomatva Rózsa Kálmán és neje Budapest, Szentkirályi-u. 30. Társulati tagok 30 krért az egyleti helyiségben (IV., Kalaputca 4.) naponkint 4—6-ig kaphatják. Postán küldve 35 kr.

Ez a czime azon pompás kiállítású és nagyérdékű kötetnek, mely az „Orsz. Állatvédő-Egyesület” könyvtárában most jelent meg.

Az „Országos Állatvédő-Egyesület” soha meg nem szűnt azon gondolkozni, hogy miként lehetne humanitástól áthatott eszméjét: az állatok védelmét minél szélesebb körben terjeszteni. Most megtalálta a legalkalmasabb módot ezen könyv megjutalmazása és kiadása által.

Az utóbbi időkben a kormány, a főváros, az egyes törvényhozó testületek nagy buzgalmat fejtettek ki az állatok gondozására és védelmére való szabályrendeletek alkotása körül, s mióta gróf Bethlen András áll a földmívelési miniszterium élén, egyre-másra jelennek meg az állategészségügyre, állattenyésztésre és állatvédelemre vonatkozó jobbnál jobb rendeletek, melyek nemesak a miniszter nagy és alapos gyakorlati ismereteire, hanem ügybuzgalmára, mondhatni a közgazdaság ezen nagyfontosságú ágának felvirágoztatása iránti lelkesedésére is vallanak.

Igen, de ezen böles törvényeket azok olvassák legkevésbé, a kiknek részére tulajdonképen hozattak és kiadattak, t. i. a köznép, s még ha olvasná is, bizony nem értené meg, vagy legalább nem értené meg annak minden részét. „A példa

világosit“, mondja a régi példabeszéd. Áll ez különösen a kevésbé művelt osztályra. Azért, ha azt akarjuk, hogy hangunkat megértse a nép, az ő hangján, az ő nyelvén kell beszélni s példákkal kell felvilágosítani a mondottakról.

Ez a könyv feltűnő szerencsével találja el azt a hangot, melyet a nép szeret, melyet a nép ért, és oly élénken rajzolja a mondottakat, hogy lehetetlenség, miszerint az meg ne maradjon az olvasó emlékezetében.

Az állatvédelemre vonatkozó törvények vannak itt megismertetve 45 csinos, érdekes, pompásan, zamatos magyar és népszerű nyelven megírott elbeszélésben. Megtaláljuk ebben az állategészségügyi, halászati és vadászati törvényeket, az ezekre vonatkozó nevezetesebb rendeleteket, a büntető és kihágási törvénykönyvnek az állatvédelembe vágó szakaszait. Ugy, hogy mire valaki végig olvassa a külön-külön önálló 45 kisebb történetet: észrevétlenül megtanulja az állatvédelemre vonatkozó törvényt és rendeleteket. Pedig a ki kezébe veszi e könyvet, nem tudja letenni, míg csak végig nem olvassa az utolsó betűig, oly érdekesek a közvetlenül ható, természetes egyszerűséggel, a falusi élet teljes és valódi ismeretével írott elbeszélések, melyeknek szövegéből, ha a törvényszakaszok és rendeletek idézését elhagyjuk, egy pompás kis elbeszélés-gyűjtemény áll elő.

A kötetet az egyes elbeszélések tartalmához rajzolt négy kép teszi még élénkebbé, kedvesebbé és változatosabbá.

Őszinte örömmel üdvözljük a szerzőt, K. Nagy Sándort, e kedves, népszerű kis olvasmányok megírásáért. Vajha több ilyen lelkes, humanitási eszmékért nemcsak rajongó, hanem tetteleg szívében hordó és közvetlenül működő férfi találkoznék széles nagy Magyarországon!

Ajánljuk e könyvet a tanfelügyelők, az iskolaszékek, tantestületek, nép- és polgáriskolai igazgató urak figyelmébe, nagyon alkalmasak ez olvasmányok a szorgalom és előmenetel megjutalmazására, évváró jutalomkönyvnek, mivel az állatok iránti nemesebb érzést felkelti, ápolja és tovább fejleszti.

Legmelegebben ajánlhatjuk e könyvet a népkönyvtáraknak, mivel a néphez a nép nyelvén szól, és a törvény rideg szavát a saját nyelvén tanulja megismerni.

Ajánljuk társulati tagjainknak és a nagyközönségnek a legmelegebben az éppen most megjelent könyvet. *Dr. Sz. Gy.*

Állatvédelmi szabályrendelet.

A házhelyásatásoknál és a homok- és kőbányáknál előforduló állatkinzások megakadályozása céljából még a múlt év november hóban készített az egyesület egy *szabályrendeleti tervezetet*, ezt még a múlt év 1892. decz. 23-án 181. szám alatt elküldöttük a főkapitánysághoz, ki ezt rendőri szempontból

átvizsgáltatta és így javítva a fő- és székváros tanácsához elfogadás és jóváhagyás végett felterjesztette. Azon reményben élünk, hogy ezen égető szükségű rendelet minél előbb jog-
 érvényességüvé válik.

Madár-etető állomásaink.

Az elmúlt télen madár-etető asztalkáink a budai hegyekben is fel voltak állítva. 1892. nov. 15-től, 1893. márcz. 15-ig naponkint, havas, fagyos és szeles napokon pedig többször napjában etettek a hegy-völgyekben lakó éneklő madaraink és pedig:

I. A zugligetben:

- a) a zugligeti úton 2 helyen;
- b) a remete-úton 3 helyen: Zeiler József gondozása alatt remete-út 2., Kurtz Anna, remete-út 4. és Helmle Márton gondozása alatt remete-út 18.
- c) Eperjessy István tanító úr udvarán 4 darab etető.

II. A svábhegyen:

Csernyánszky Mátyás erdő-őr gondozása alatt:

- a) az erdő-őri lak udvarán;
- b) a rendőri szoba telkén;
- c) az Eötvös-vendéglő udvarán.

III. A szép juhászné környékén:

Németh Ferencz erdő-őr gondozása alatt:

- a) Budakeszi-út 73. Havas nyaralójában;
- b) " " 79. Erber Jánosné nyaralójában;
- c) " " 91. Erdő-őri lak udvarán.

IV. A Lipótmezőn:

Major István erdő-őr gondozása alatt:

- a) az erdő-őri lak udvarán;
- b) az erdő-őri lak előtt;
- c) a „Schiller“-féle vendéglő mellett.

V. A hívős völgyben:

Nagyságos Keller Lajos úr gondozása alatt a saját birtokán.

VI. Az Erzsébet-téren:

12 etető-asztalka volt felállítva.

VII. A Széchenyi-téren:

4 helyen etettek a madarak.

Az állatkert megtekintése.

Az O. Á. E. tagjai értesítették, hogy a budapesti állatkert megtekintésére mérsékelt áru bemeneti jegyek kaphatók az egyesületi helyiségünkben, (IV., kalap-u. 12.) naponként délután 4-től 6-ig és pedig a felnőtt tagjaink és azok hozzátartozói számára 20 kros, a tagok gyermekei számára 10 kros jegyek állnak rendelkezésre, melyek az állatkert és az ott nyilvánosan rendezett látványosságok és mutatványok megtekintésére (a czirkusz és jégpálya kivételével) érvényesek.

Tartalom.

<i>Értekezések.</i>	Oldal
1. Humanizmus az állatokkal szemben, dr. Szalkay Gyulától ...	65
2. Az állatkínzó. Költemény Tewrewk Árpádtól ...	69
3. Munkára fel. Wirker Istvántól ...	70
4. A rab madár. Költemény Beutum Miksától ...	74
<i>Tagjaink köréből.</i>	
Fülemile-berek ...	75
Hauszmann Alajosné úrhölgy levele ...	76
<i>Egyleti élet.</i>	
1. A közgyűlés jegyzőkönyve 1893. jan. 7. ...	77
2. Kivonat a február hóban tartott választmányi ülés jegyzőkönyvéből ...	79
3. Belépett tagok ...	79
<i>Lapszemle.</i>	
1. A Thierfreund. Bécs. 2. Anwalt der Thiere. Riga. 3. Androclus. Dresden. 4. Kölner Zeitschrift. 5. Thier- und Menschenfreund	80
<i>Vegyes.</i>	
1. K. Nagy Sándor: „Ne bánts az állatot“ czimű munkának az ismertetése ...	82
2. Szabályrendelet a főkapitánysághoz ...	83
3. Etető állomásaink ...	84
4. Az állatkert megtekintése ...	84

- e) érdemek elismerése és jutalmazás,
f) tapasztalás alapján idevágó törvények, rendeletek és szabályzatok korszerű fejlesztése.

Tagság.

6. §. Az egyesület tagjai:

1. Alapítók, kik egyszer s mindenkorra legalább is 20 frtnyi alapítvánnyal járulnak az egyesület céljaihoz.

2. Rendes tagok, kik 3 évi időtartamra iratkoznak be és 1 frtnyi évi díjat fizetnek. Évenként tagságigazolási bázát kapnak.

5. Csoporttagok: Ide oly csoportzatok tartoznak, melyek rendszeren csak egy évig állanak fenn. Ilyenek a fi- és női tanodák osztályai, akadémiai és egyetemi társulatok, önképző körök, nyelvi és egyéb egy évre terjedő tanfolyamok. Ezek egy évre együttesen egy frt lefizetésére kötelezettek; egy évre terjedő bázát kapnak.

7. §. Az egyesületnek tagja lehet minden feddhetlen jellemű egyén kor- és rangkülömbőség nélkül, a ki az egyesületnek egy rendes vagy alapító tagja által ajánlatott, vagy sajátkezű nyilatkozatot küld be.

A tagság megszűnése.

13. §. A tagság megszűnik:

a) a kötelezett 3 év leteltével, ha a kilépés a titkárságnál legkésőbb a kötelezett 3 évi időszak utolsó hónapjában bejelentetett. Előleges írásban beadandó lemondás nélkül a tagsági kötelezettség további 3 évig tart.

A fiók-egyesületek.

19. §. Vidéken fiók-egyesület alakítására 30 tagnak ily célból való egyesülése szükséges.

A fiók-egyleti tagdíj-bevétel két harmada a fiókot illeti ottani céljai- és szükségleteire, egy harmada pedig a központba szállítandó; ennek fejében a fiók-egylet az anyaegylet kiadványaiban, évkönyvében és egyéb előforduló segélyeszközökben részesül.

Kitüntetések és jutalmazások.

24. §. a) *Tiszteleti tagokká* való választás által; a kitüntetés az állatvédelem terén szerzett érdemek mérve szerint lehet elnöki, alelnöki vagy titkári is.

b) *Dicsérő oklevél* által, melyet az egyesületi tagoknak és nem tagoknak, kiváló működése elismerésül nyújt.

c) *Elismerő oklevél* oly egyének számára, kik az állatvédelmet különös gonddal művelik és általában az állatok védelmére kelnek.

d) *Elismerő nyilatkozat* rendőri közegeknek és oly egyének számára, kik a reájuk bízott állatokkal emberségesen bannak.

e) Pénzbeli jutalom eselédek vagy más alkalmazottak számára az állatok kiváló gondozásáért; rendőri alsóbb közegek számára kiváló szolgálatkészségért és éberségért az állatvédő-egyesületi tagokkal és azok ügyeivel szemben.

Az Állatvédő Országos Egyesület kiadványai.

1. **Védjük az állatokat.** I. Évkönyv az 1882. évre, szerkesztve Herman Ottó főtitkár által. I. kiadvány.
2. **Az állatok védelme.** II. Évkönyv az 1883. évre, szerkesztve Herman Ottó főtitkár által. II. kiadvány.
3. **Állatbarát.** Havi folyóirat 1884 - 1886. Szerkesztve Szallenbach Imre másodtitkár által. III. kiadvány.
4. **III. Évkönyv.** Az 1887. évre, szerkesztve dr. Szalkay Gyula főtitkár által. IV. Kiadvány.
5. **IV. Évkönyv.** Az. 1888. évre, szerk. dr. Szalkay Gy. főtitkár által. V-ik, tévesen IV. kiadványnak nyomtatva.
6. **V. Évkönyv.** Az 1889. évre, szerk. dr. Szalkay Gy. főtitkár által. VI-ik, tévesen V. kiadványnak nyomtatva.
7. **Katalog der ausgestellten Objecte in Wien und Köln 1890. und kurze Geschichte der Thierschutz-Bestrebungen in Ungarn.** VII-ik, tévesen VI. kiadványnak nyomtatva.
8. **VI. Évkönyv.** Az 1890. évre, szerk. dr. Szalkay Gy. főtitkár által. VIII. kiadvány.
9. **Az Állatok Őre.** I. év. 1., 2., II. év. 3., 4., 5.
10. **Röpiratok.** 1. és 2. szám. X. kiadvány.
11. **Elbeszélések.** 1. és 2. szám. XI. kiadvány.
12. **VII. Évkönyv.** Az 1891. évre XII. kiadvány, szerk. dr. Szalkay.
13. **Az Orsz. Állatvédő-Egyesület könyvtára.** 1. Ne bántsát az állatot. K. Nagy Sándor, kir. törvsz. bírótól, 200 koronával jutalmazott pályamű. 40 elbeszélés a nép és az ifjúság számára. Diszesen kötve aranyozott felirással 40 kr., társulati tagoknak 30 kr. Rózsa Kálmánnál kapható. VIII., Szentkirályi-utca 30. szám.

Lauffer Vilmos kiadásában megjelent:

14. **A libapásztor.** Elbeszélés az ifjúság és a nép számára, írta Seemann Gábor, polgáriskolai igazgató. Az Állatvédő Országos Egyesület által *koszorúzott pályamunka.*